

Saksbehandler: Gard Lindseth og Kristin Fæhn

Kirkens bidrag til integrering av innvandrere i Norge

Sammendrag

Den konkrete foranledningen for saken er bestillingen fra KM 2005: *Kirkemøtet ber Kirkerådet vurdere å fremme en sak om integrering for Kirkemøtet 2006 når møtets hovedperspektiv er "en åpen kirke"*.

Dette dokumentet er en skisse til saksdokument til KM. Underveis i teksten stiller vi en del spørsmål som vi gjerne vil ha tilbakemelding fra MKR på.

Når det gjelder forslaget til vedtakspunkter i KM bakerst i dokumentet, ser vi gjerne at MKR diskuterer hvor konkrete disse punktene skal være.

Forslag til vedtak:

MKR ber sekretariatet arbeide videre med dokumentet etter de føringer som ble lagt på møtet, og at saken settes opp igjen på sakskartet til MKRs junimøte.

Saksorientering

Begrepsavklaring/definisjoner

Førstegenerasjonsinnvandrere: Personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Disse har altså på et tidspunkt innvandret til Norge.

Innvandrerbefolkningen: Omfatter førstegenerasjonsinnvandrere og deres etterkommere, dvs. personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre.

Ikke-vestlige land= Asia med Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Øst-Europa

Tredje verden= Asia med Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika

Statistisk sentralbyrå definerer innvandrere som personer med to utenlandsfødte foreldre. Er barna deres født i Norge, kalles de etterkommere. Innvandrerbefolkningen er nå om lag 365 000 personer – 64 000 av dem er etterkommere. (Da KM sist hadde dette temaet på dagsorden var tallet 120.000).

I) Hva har vært kirkens bidrag fram til nå?

Da Norge åpnet for økt arbeidsinnvandring på 1970-tallet, kom det ganske snart kirkelige initiativ som svar på de nye utfordringene som innvandringen representerte. Noen korte riss av utviklingen sett fra kirkens side:

- I 1975 kom den første uttalelsen fra Bispemøtet om "Vårt forhold til fremmedarbeiderne". Senere har det kommet flere uttalelser fra Bispemøtet (34/79, 24/93, 15/94, 03/99). Disse vektlegger ulike sider ved temaet innvandring, alt etter som hvilke utfordringer som til enhver tid har vært/blitt opplevd som presserende (så som kirkeasylsaken i 1993). Adressatene for uttalelsene har dels vært de offentlige myndighetene og dels ulike nivåer i kirken.
- Oslo bispedømme opprettet en særskilt stilling for dette feltet i 1981. I forbindelse med at Kirkemøtet hadde "Kirkens innvandrerarbeid" på sin agenda i 1986 ble Oslo bispedømmes innvandrerkonsulent også tillagt et nasjonalt ansvar. Denne stillingen var frem til 2005 den eneste stillingen i kirken med dette som spesielt ansvar. I 2005 ble "Kirkelig nettverk for integrering av flyktninger og innvandrere" etablert, med en egen stilling til å følge dette arbeidet (se nedenfor).
- Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA) startet opp i 1974 (den gang: Kristent innvandrerarbeid). KIA er et økumenisk samarbeid der de fleste bispedømmerådene, frikirker og misjonsorganisasjoner er medlemmer og samarbeidsparter. Dette er nå den største organisasjonen i landet som arbeider for innvandrere, flyktninger og asylsøkere.
- Gjennom årene har det blitt tatt initiativ til prosjekter og tiltak på ulike plan i kirken, til dels i samarbeid med andre kirkesamfunn, organisasjoner og institusjoner. Noen av de viktigste tiltakene har vært: "Vennekontakttjenesten", "Kirkelig dugnad for flyktninger", MOD (Mangfold og dialog), Norsk Økumenisk Forum for Innvandringsspørsmål (NØFI). Når det gjelder erfaringer fra "Kirkelig dugnad", så viser denne at kontakten med kommunenes flyktningansvarlige var entydig positiv, at integrering er et langsiktig arbeid og er i første rekke avhengig av lokalt engasjement (mindre av penger). Forskning på ulike antirasisme-kampanjer i Sverige har vist at MOD er et av de få som har betydning i det holdningsskapende arbeidet.

- Det finnes ingen nøyaktig oversikt over hva som finnes av lokale tiltak og prosjekter med sikte på integrering i menighetene. Den landsomfattende kartleggingen av diakonalt helsearbeid i Den norske kirke 2004 viste at sytten prosent av menighetene har *kontakt- og fellesskapsbyggende* arbeid rettet mot flyktninger/innvandrere.

Kirkelig nettverk for integrering av flyktninger og innvandrere

Dette er et økumenisk forum som ble formelt etablert 15. juni 2005. Nettverket vil bidra til en nyutvikling av norske menigheter, kirker, kirkelige organisasjoner og institusjoners engasjement for, og arbeid sammen med, flyktninger og innvandrere. Nettverkets eiere er alle deltakende menigheter, kirkesamfunn, kirkelige organisasjoner og institusjoner. Disse utgjør også nettverkets medlemmer. Disse er: Kirkens Nødhjelp, Stiftelsen Betanien, Kirkens Bymisjon, Den norske kirke ved Mellomkirkelig Råd og Oslo bispedømmeråd, Diakonhjemmet, Det norske baptistsamfunn, Kristent interkulturelt arbeid, Pinsekirken i Bærum, Norges Kristelige Studentforbund og Frikirkelig Studieforbund.

Menigheter, kirker, kirkelige organisasjoner og institusjoner som driver, eller ønsker å drive med, flyktning- og innvandrersarbeid kan søke om medlemskap i nettverket. Nettverkets sekretariat ligger i Norges Kristne Råd.

Religionsdialog

Fra Kirkens side har dialogen med innvandremiljøene lagt vekt på samtale om religion, i første rekke forholdet kristendom – islam. Dialogen har vært et møte mellom likeverdige parter, ved personlig deling og gjensidig lytting. Et viktig utgangspunkt var konferansen "Norge som et flerkulturelt samfunn" i 1988, der også representanter for muslimske trossamfunn deltok. Dialogsenteret Emmaus ble etablert av Den nordiske Kristne Buddhistmisjonen (nå: Areopagos) i 1991 og har etter hvert utviklet seg til å bli et "senter for dialog og spiritualitet". I 1993 ble Kontaktgruppen for Mellomkirkelig Råd og Islamsk Råd opprettet. Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn kom til i 1996, etter initiativ fra flere av minoritetssamfunnene. Sammen med Verdikommisjonen ble det initiert et meget representativt dialogprosjekt som spente over et bredt spekter av temaer (skolespørsmål, samlivsspørsmål, familie, vold og krig, forbruk og rettferd, religions- og livssynsfrihet). Et nytt initiativ som tas i 2006 er å initiere dialogen på lokalplan ved å ansette en koordinator for slikt arbeid i de sentralkirkelige råd. Religionsdialogen har mye kommet til å dreie seg om hvilke rettigheter den enkelte har, for eksempel i forhold til KRL-faget, mer enn hva som kan være våre felles verdier. Utdraget fremover er å våge å gå inn i de mer ømtålige temaene. Håndteringen av Muhammed-karikaturene har vist at *det* vil være mulig og at dialog nytter.

Saksdrøfting

Kirken har engasjert seg på mange måter siden innvandringen tok til for alvor. Det har vært uttalelser og oppfordringer, ulike former for bredt samarbeid om ulike prosjekter og tiltak. Gjennom praksis har kirken kunnet bidra til endrede holdninger. Det er liten tvil om at dette har betydd noe.

På et mer grunnleggende samfunnsnivå har kirken viktige ting å bidra med i integreringsdebatten. Kirken er en viktig aktør i offentligheten og må velge ut de viktigste områdene som gjelder alle, ikke bare kristne. Den kristne troen utgjør en sterk motivasjonskraft og har avgjørende innvirkning på mange menneskers engasjement og

prioriteringer. Viktigere enn å snakke om begrunnelser for vår handlinger, må kristne praktisere sin tro, slik at folk ser hva det dreier seg om. Det å være kristen er også å være del av et internasjonalt fellesskap av troende. Vår kristne identitet er en styrke i møte med det fremmede. Uten å være trygg på egen identitet, er det vanskelig å møte andre. Det betyr noe å ha en religion i bunnen. Troen binder oss sammen og preger språk, kultur, ritualer og verdivalg. Ut ifra denne arven har vi særlig mulighet til å se verden fra de marginaliseres side. Kristen tro bringer håp og tillit.

Fra sentralt hold er imidlertid ikke satsningen og fokuset på feltet integrering spesielt sterkt hvis man sammenligner med andre kirkesamfunn i Norge. Arbeidet bæres i stor grad av entusiaster ute i en del menigheter. Når det gjelder organiseringen av dette feltet i Den norske kirke, synes det også som om det er noe uklare strukturer og ansvarsforhold.

Et flerkulturelt perspektiv bør bygges inn i kirkens dokumenter og strategier (i alle fall de nye som lages), som diakoniplaner, trosopplæring etc. – Å gi det forankring sentralt (eller på bispedømmenivå) og strukturelt styrker mulighetene til å handle lokalt og forplikter kirken som helhet. Kirken bør ha en strategi om kompetanseheving i kirken på det flerkulturelle og flerreligiøse. Det diakonale arbeidet må særlig styrkes på dette feltet slik at de bedre kan jobbe for å integrere innvandrere i menigheten.

Skal kirken med troverdighet bidra i integreringsdebatten, er det viktig at vi viser hva integrering betyr i vår egen praksis. Mange innvandrere kommer fra tradisjonelle kristne kulturer og ønsker å slutte seg til kirke- og menighetsliv der de bosetter seg. Dessverre varierer det hvordan mottagelsen er. Dette handler oftere om å bli møtt med vennlighet og mulighet for relasjoner enn om stil og form. Integrering er ikke at innvandrerne skal bli mest mulig norske, det handler om en to-veis prosess. Arbeid er en viktig nøkkel til integrering og det å rekruttere mennesker med innvandrerbakgrunn til kirkelig utdanning og stillinger er en mulig vei å gå. Spesielt bør en søke å få ansatt personer med innvandrerbakgrunn i områder der en stor andel av befolkningen er innvandrere. Det bør også legges til rette for og oppfordre menigheter til at personer som har språk – eller arbeidspraksis i forbindelse med introduksjonsprogrammet kan ha praksis i menigheter.

Erfaringer viser også at når større grupper av innvandrere slutter seg til enkelte menigheter, så har de etter en tid behov for å organisere seg som egen menighet, med gudstjenestefeiring på sitt morsmål. Utfordringen er å finne en balanse mellom å integrere innvandrere i menighetslivet, samtidig som en gir rom for at grupper kan organisere seg på eget vis om de ønsker de. Den katolske kirke tilbyr i dag messer på en rekke ulike språk og har ansatt prester med ulik etnisk bakgrunn til å betjene de forskjellige gruppene i menigheten. Disse gudstjenestene finner sted i den lokale kirke. Men for innvandrere som tilhører andre kirkesamfunn kan det bli problem både å finne prest og hyrde som snakker deres morsmål og å finne egnede lokaler for sin gudstjenestefeiring. Hvis man skal legge til rette for at nasjonale/etniske grupper som ønsker det skal kunne har egne samlinger, bør man samtidig si noe om at det i tilfelle også bør legges til rette for at gruppen har kontakt med en norsk menighet/ kirkesamfunn, gjerne formalisert, for eksempel ved at lederne har et nettverk sammen med prester. Ungdomsgrupper bør også oppfordres til å være mer blandet. Språk og kultur er en mindre barriere for 2. generasjons innvandrere.

Spørsmål til Mellomkirkelig råd, med hensyn til det videre arbeid: Hva bør kirken, ut fra de erfaringer man har tilegnet seg og de ressurser man rår over, satse på i tiden framover?

(En del av spørsmålene som stilles nedenfor er avhengige av hverandre. Flere stillinger lar seg for eksempel ikke løse uten mer penger. Men det er også et spørsmål om hvor man henter pengene fra. Det er viktig i diskusjonen også å klargjøre om man ønsker å satse i bredden ("litt av alt") eller å gå i dybden i spesielle utfordringer.)

Sentralt/lokalt engasjement?

Integrering er et felt som de sentralkirkelige råd i dag ikke setter av mye ressurser til. Kirkerådet/Mellomkirkelig råd er imidlertid med i "Flyktningsnettverket" som man anser å utføre et viktig stykke arbeid på vegne av rådet. Det er viktig å få opp aktiviteten lokalt. Er dette avhengig av en ytterligere styrking av de sentrale organene?

Endring av strukturer/regler?

Er det noe i strukturene som hindrer kirkens engasjement på dette feltet? Er det noe vi burde rydde opp i? Er det noe kirken kan endre for å utvise større fleksibilitet i møte med trossøsken som kommer hit til landet, for eksempel når det gjelder utlei praksis for kirkebygg (Kirkelig fellesråd fastsetter utleietakst for dekning av utgifter)?

Flere prosjekter?

Det fins flere store prosjekter som har gitt verdifulle erfaringer. Skal det settes i gang flere nye prosjekter?

Vekt på samarbeid?

Andre kirkesamfunn, humanitære organisasjoner og kommunale organer er på ulike måter engasjert i integrering. Mye samarbeid er i gang, for eksempel når det gjelder MOD-programmet. Er større vekt på samarbeid med andre en vei å gå?

Mer materiell?

I disse dager lanseres et nytt studieopplegg for lokalt arbeid, med tittelen "På vei mot et integrerende samfunn". Trengs det mer praktisk materiell for lokalplanet? I så fall hva?

Flere stillinger?

Er det mulig å se for seg en økt aktivitet på dette feltet uten å tilføre flere stillinger? Dette gjelder både sentralt, regionalt og lokalt. Lokalt vil man kunne satse på samarbeidstiltak og engasjement av frivillige. Begge deler trenger et koordinerende ansvar, der det mest realistiske er å legge dette til en kirkelig stilling. Det er mulig å profilere dagens kirkelige stillinger lokalt inn mot arbeid med integrering. Men man kan også tenke på muligheten av å opprette særskilte stillinger til denne type arbeid.

Mer penger?

Større aktivitet vil i mange tilfelle kreve økte økonomiske ressurser. Hvor mye vil avhenge av strategien som velges. Her kan man øse av ulike kilder.

Mer inspirasjon og oppmuntring?

Erfaringene fra "Kirkelig dugnad" viste at det var det personlige lokale engasjementet som initiativet og aktiviteten til syvende og sist hvilte på. Noen mennesker er ildsjeler, de ser

utfordringene selv. Men er det flere som kunne oppmuntres og oppildnes? Og hvem kan gjøre det?

II) Prinsippene i integreringspolitikken og holdninger til mennesker fra andre kulturer

1. *Fellesverdiene i samfunnet.* Som en grunnbetingelse for å snakke om integrering av innvandrere er det viktig å trekke frem at samfunnet trenger en forankring i et minimum av felles verdier som henter sin styrke fra en bred anerkjennelse. I pluralistiske samfunn må en slik bred anerkjennelse, - eller konsensus - både uttrykke noe vesentlig innenfor de ulike helhetsoppfatningene/livssynene og samtidig være "frikoplet" fra dem: Som kirke representerer vi et særegent teologisk budskap som mange av samfunnsmedlemmene *ikke* vil dele. Samtidig bidrar vi som kirke til en samfunnskonsensus gjennom å være bærere av verdier som *menneskeverd, rettferdighet og verdighet*. På dette vis gis samfunnskonsensusen en moralsk forankring i trosoppfatninger og livssynsmessige grunnoppfatninger som mennesket føler seg forpliktet av.
2. *Den offentlige debatten.* En viktig betingelse for å komme frem til gode forordninger i et samfunn er at de involverte parter også lærer seg å innta motpartens perspektiv. Vi må finne overbevisende grunnlag for definisjonen av hva som kan tolereres og hva som ikke kan tolereres, og dette grunnlaget må alle parter kunne akseptere. Hva er det vi står sammen om? Noe er allerede gitt: menneskerettighetserklæringen, FNs barnekonvensjon mm. Vi må imidlertid invitere til en bredere norsk debatt om kjerneverdiene i vårt kulturelt mangfoldige samfunn.
3. *Det religiøse plass i samfunnsdebatten.* Det religiøse spiller en viktig rolle i offentligheten og det "hellige"- det som hører det guddommelige til - er noe av fundamentet i menneskers identitet. Mennesker vil ofte begrunne ting i et religiøst språk i offentlige debatter. – Men religiøse fremstillinger som oversettes til et allment tilgjengelig språk har større gyldighet. Vi må vise allmenne grunner til at vi mener noe er godt for mennesket. Sekulære eller andre religiøse aktører trenger ikke være enige, men det er viktig at vi forstår hverandre. Gjennom brede møteplasser mellom folk av ulike kulturer og religioner vil vi kunne allmenn-gyldiggjøre religiøse argumenter slik at det skaper forening og forståelse. Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM) er et godt eksempel på hvordan staten kan tilrettelegge for dialog. Myndighetene kan ikke se på de religiøse aktørene utelukkende som kanaler for å få fram sine saker/ synspunkter/ verdier (LES: ha kontakt med imamer fordi vi må fortelle dem at omskjæring er galt.).
4. *Det norske "vi".* Det er viktig å finne et nytt grep om det norske "vi". Hvordan kan vi finne definisjoner som ikke isolerer eller stenger folk ute? (Islam er også en norsk religion). Politisk bør sivilsamfunnets/ frivillige aktørers rolle i forhold til integrering anerkjennes sterkere enn i dag. Introduksjonsprogrammet alene skaper ikke integrering. De kommer ikke i jobb, får ikke nettverk, jobb, venner og god livskvalitet dersom ikke "vanlige" folk er involvert. Det bør blant annet gis mer penger til frivillige flerkulturelle tiltak for å bidra til å skape et bredere norsk "vi". Samtidig er det ikke noe galt i å være majoritet, det er snarere et spørsmål om hvordan vi forvalter dette majoritetsansvaret? Hva er det positive ved å være majoritet? Kirken må kunne bidra med noe positivt i forhold til det å være (etnisk?) norsk. Vi har en plikt til å ta vare på det som er nedarvet. Hvis ingen andre land tar vare på det, forsvinner dette arvegodset og verden blir fattigere. Som en del av introduksjonsordningen bør

- deltakerne presenteres for religiøse grupper, inkludert presten og kirken. Perspektivet bør være å lære noe om det norske/ historisk norske.
5. *Identitet.* Som innvandrere kan en imidlertid lett føle at en dras mellom ulike kulturer og identiteter slik at en blir kulturelt hjemløse. Det er mulig å føle seg hjemme i to kulturer samtidig, og integreringspolitikken må bidra til at flere innvandrere opplever det som en styrke å være tokulturell. I denne sammenheng må det også trekkes frem at mange nordmenn har felles erfaringer med dem som kommer til Norge for å bosette seg. Nordmenn har også reist og emigrert. Det er noe allmennmenneskelig ved det å holde på sitt opphav samtidig som man orienterer seg i det nye landet.
  6. *Anerkjennelse forskjellighet.* Hvordan finne ordninger som anerkjenner at noen er forskjellige – og ofte blir diskriminert – uten at vi eksotiserer ”de” andre. Ordninger for flyktninger og innvandrere må være tilstrekkelig rause til at de gir muligheter for en god start i et nytt land, samtidig som de ikke er for ulike de ordninger som norske statsborgere har – slik at vi ikke skaper unødige motsetninger.
  7. *Gi folk en god start.* Introduksjonsordningen skal bidra til en lettere og raskere integrering av nyankomne flyktninger til det norske samfunnet. Alle kommuner som bosetter flyktninger har plikt til å tilby introduksjonsprogrammet. Deltakelse i kommunale introduksjonsprogram er obligatorisk for flyktningene. Introduksjonsprogrammet har imidlertid noen hull. Den inneholder ikke rett til lønnet fødselspermisjon. Introduksjonsstøtten er dessuten forholdsvis lav. Det bør være en rett til familiegjennforening. UDI har byttet ut begrepet familiegjennforening med begrepet familieinnvandring, noe som gir et signal om at man beveger seg fra en rettighetstankegang til en bestemmelse som i større grad skal underlegges innvandringsregulerende hensyn.
  8. *Språk er fundamentalt for integrering.* Introduksjonsprogrammet gir ikke alle grupper rett til gratis norskkurs. Det er viktig at også innvandrere fra EØS land får dette tilbudet. Samtidig må det utvises fleksibilitet i forhold til kompetansen. Alle har ikke behov for å gå like lenge på kurs. En spesiell utfordring er det å arbeide for å integrere mennesker som kun har ”midlertidig beskyttelse”, eller som ikke er sikret permanent opphold i Norge. Regelverket er endret slik at en ikke får norskkurs før en er sikret opphold. Dette forsinker integreringsprosessen. Alle bør få tilbud om norskkurs.
  9. *Retten til arbeid.* Å arbeide er nært knyttet til realiseringen av menneskeverdet. Norsk integreringspolitikk bør derfor samordnes med arbeidsmarkedspolitikken, med gode sosiale og økonomiske ordninger. Sverige har gått foran med anonyme søknader for å hindre at arbeidsgivere velger bort innvandrere. Staten bør også i Norge legge til rette for at søkere kan sende inn søknader anonymt. En særlig utfordring er kvinnens stilling. Gratis kjernetid i barnehagen for barn av innvandrere kan lette kvinners mulighet til arbeid og til bedre integrering. Andre måter å hjelpe innvandrere inn i arbeidslivet er traineeordninger der man spesielt fokuserer på å få fram innvandrere som ledere (Oslo kommune har f.eks en slik traineeordning). Arbeidsplasser bør legge til rette for stille rom/bønnerom som kan brukes både av muslimer og av andre. Flere av bedriftene som omtales som gode flerkulturelle arbeidsplasser har slike rom (Posten, Sporveien). De brukes kanskje mest av muslimer, men man kan gjerne oppmuntre til at det er et flerreligiøst rom.
  10. *Retter og ansvar hånd i hånd.* Målet med integrering er mektiggjøring. For sjenerøse ordninger skaper lett klienter. Poenget er å sette innvandrerne i stand til å klare seg selv. Med rettigheter følger også ansvar. Ved å tre inn i et samfunn har man også en plikt til å bidra til dette samfunnets ve og vel. Man har et ansvar til å jobbe, til å utdanne seg og til å lære språket. Det å gi folk ansvar for eget liv er å understreke menneskers verdighet.

Forslag til vedtak i KM (korte skissemessige punkter)

Til offentlige myndigheter:

- Grunnlaget for god integreringspolitikk er dialog. Det offentlige har en rolle i å legge til rette for dialogarenaer.
- Ordninger for flyktninger og innvandrere må være tilstrekkelig rause til at de gir muligheter for en god start i et nytt land. Norsk integreringspolitikk må samordnes med arbeidsmarkedspolitikken, med gode sosiale og økonomiske ordninger.
- Hullene i Introduksjonsprogrammet må tettes.
- Staten bør legge til rette for anonyme søknader for å hindre at arbeidsgivere velger bort innvandrernavn
- Det kan også knyttes rettigheter og plikter til statsborgerskapet. Det bør stilles krav om grunnleggende kunnskaper i norsk og om det norske samfunnet før statsborgerskap kan innvilges (en "borgerprøve").
- En særlig utfordring er kvinnens stilling. Her kan man f. eks. vurdere et tiltak som å gi gratis kjernetid i barnehagen for barn av innvandrere. Et tiltak som vil kunne lette innvandrerkvinnens mulighet til å få arbeid.
- Språk er et annet fundament for integrering. Språkopplæring bør starte tidlig i asylmottaket og alle bør få tilbud om norskkurs, selv om ikke varig opphold er innvilget.
- Igangsette en dialog om våre felles verdier. Vi må finne overbevisende grunnlag for definisjonen av hva som kan tolereres og hva som ikke kan tolereres, og dette grunnlaget må alle parter kunne akseptere. Hva er det vi står sammen om?

Kirkens egne organer:

- Gjøre en gjennomgang av strukturer og ansvarsforhold i Den norske kirke på dette feltet. Dnk bør nedsette en egen ressursgruppe som jobber med dette og samordner sine aktiviteter.
- Et flerkulturelt perspektiv bør bygges inn i kirkens dokumenter og strategier (i alle fall de nye som lages), som diakoniplaner, trosopplæring etc.
- Kirkens bør sikte mot å få til integrerte menigheter hvor innvandrere finner sin plass innenfor menigheten og deltar i gudstjenesteliv og andre aktiviteter. Samtidig må det også legges til rette for at innvandrergrupper kan organisere seg som egen menighet, med gudstjenestefeiring på sitt morsmål ved behov.

- Det diakonale arbeidet styrkes på dette feltet. Kirken bør heve kompetansen for diakoner og andre kirkelig tilsatte slik at de bedre kan jobbe for å integrere innvandrere i menigheten.
- Betone satsingsområdet for menighetene innen rammen av strategiplanen 2005-2008 om *integrering av flerkulturelt perspektiv* i arbeidet (under diakoni).
- Samarbeid med kommunene ved flyktningkonsulentene, spesielt vedrørende dem som ikke omfattes av introduksjonsprogrammene.
- Rekruttere mennesker med innvandrerbakgrunn til kirkelig utdanning og stillinger.
- Anerkjenne KiA og oppfordre til å bruke den kompetansen som ligger i samarbeid med KiA, flyktningnettverket, og i de frivillige organisasjonene.
- Kirken må kunne bidra med noe positivt i forhold til det å være (etnisk?) norsk.
- Dialogarbeidet mellom muslimer og kristne må fortsette. Store deler av de som kommer til Norge er muslimer. Som kirke har vi en god mulighet til å forstå deres forhold til det "hellige" - det som hører det guddommelige til.

*****

Ytterligere spørsmål til drøfting:

Bør KM-dokumentet også ta opp følgende saker:

Religionsdialogen i skolens KRL-fag

Barn i kirkeasyl

Integreringstiltak ved asylmottak?

Personer med endelig avslag på asylsøknaden/ureturnerbare flyktninger?

Kirkens bidrag til integrering av innvandrere i Norge

I Definisjoner og begreper

Begrepet "innvandrer" bør beholdes.
Definere "innvandrer" og diskutere formålet med integrering.
Bør tittelen på dokumentet endres?

II Bakgrunn og saksorientering.

Foreslår at prinsipp 1-5 bakerst i dokumentet løftes frem.
Herunder er det særlig viktig å snakke om fellesverdiene i samfunnet.

Hvor mange av disse prinsippene (1-5) synes dere er viktig å diskutere?
Hvilke punkter bør diskuteres grundigst?
Klarer vi å si noe om det norske "vi"?

III Formål med, og mottagere av, dokumentet

Målet er at kirken skal bli flinkere til å drive integrering i egen praksis og i de fellesskap vi er en del av.

Hvem er det vi henvender oss til i dokumentet?
Primære mottagere er de ulike nivåer og organer i Den norske kirke: – Hva som er gjort tidligere og hvordan kirken bør forbedre seg.
Sekundære mottagere av dokumentet er politiske myndigheter på ulike styringsnivå (kommune og stat).

IV Virkemidler for bedre integrering

a) Innad i kirken.

- Her diskuteres hvordan vi ønsker innvandrere velkommen inn i kirken.
- Jf. spørsmålene vi stiller i dokumentet til MKR og forslagene til vedtak.

b) Dialog og samarbeid med andre

- Her diskuteres hvordan kirken er en samarbeidende aktør i disse spørsmålene i sivilsamfunnet
- Her diskuteres hvordan vi som kirke skal snakke med innvandrere som ikke deler vår tro (religionsmøte)

c) Kirkens krav til politiske myndigheter

- Se prinsipp 6-10 i dokumentet.
- Bør vi si litt om alt, eller konsentrere oss om noe?
- Kommunalt eller statlig fokus?

V Vedtak

Hvor mange vedtakspunkter? Hvor konkrete?

